

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۵/۲۷

فصل نامه علمی - ترویجی پژوهش‌های مهدوی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۷/۱۲

سال پنجم، شماره ۱۸، پاییز ۱۳۹۵

بررسی پیشگویی‌ها درباره تقابل یا توافق مهدی عج و مسیح عج از دیدگاه آموزه‌های اسلامی و کتاب مقدس

ندا سلیمانی فر^۱

رضا مهدیان فر^۲

بنفشه منوچهری^۳

چکیده

حضرت مسیح عج به تصریح روایات اسلامی، یکی از پیامبران الهی هستند که در عصر ظهور و در ایجاد حکومت عدل جهانی حضرت ولی عصر عج نقشی اثرگذار ایفا کرده و آن حضرت را در ساخت آرمانشهر بشری کمک می‌کنند. با بررسی که در آیات کتاب مقدس انجام شد مشخص گردید که منجی بشارت داده شده توسط حضرت عیسی عج که با القابی همچون روح راستین، پسر انسان، فارقلیط و... آمده است شخصی غیر از خود حضرت عیسی عج می‌باشد. هم چنین از بررسی برخی آیات این کتاب که به همراهی عیسی عج و این منجی بشارت داده شده می‌توان حکم به همراهی حضرت عیسی عج و موعود آخرزمان داد. با تطبیق ویژگی‌های منجی آخرزمان در آیات کتاب مقدس بر روایات اسلامی به طور قاطع می‌توان گفت که مقصود از منجی بشارت داده شده توسط حضرت عیسی عج همان مهدی موعود عج امام دوازدهم شیعیان است.

واژگان کلیدی

مهدی موعود عج، عیسی عج، پسر انسان، فارقلیط، بارقلیط.

۱. کارشناس ارشد علوم قرآن دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم (نویسنده مسئول)

(navay.neynava@gmail.com)

۲. استادیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم.

۳. کارشناس ارشد علوم حدیث گرایش نهج البلاغه دانشگاه قرآن و حدیث قم.

«فارقلیط» از جمله القابی است که به منجی مسیحیان داده شده و لفظاً به معنی آموزگار، شفیع و هادی و تقویت‌دهنده بوده و تحقق بخش عدالت در جهان آینده است.

شیعیان معتقدند که منجی آینده، امام دوازدهم است که از نظرها غایب گردیده و روزی دوباره ظاهر شده و برای برقراری عدالت و صلح قیام خواهد کرد. نام او «مهدی» به معنای هدایت‌کننده است. در اسلام، مهدی موعود علیه السلام از سوی پدر از خاندان نبوت است و از سوی مادر نیز به قیصر روم منتسب است که در نهایت به حواریون عیسی علیه السلام منتهی می‌شود.

آنچه دنیای غرب علاقه‌مند است آن را برجسته نماید، این است که مسیح علیه السلام ضد مهدی موعود علیه السلام است و حضرت صاحب الزمان علیه السلام نیز همان دجال عصر ظهور است. این اندیشه که در آمیخته با سیاست‌های صهیونیستی است، خرافه‌ای را با توجه به انتشار کتاب‌های متعددی که در سالیان اخیر از سوی نویسندگان غربی با موضوع تطبیق نظام ضد مسیح بر اسلام نگاشته می‌شود؛ به یک اعتقاد یقینی برای عموم مسیحیان جهان تبدیل کرده است. در این نوشتار در پی اثبات اتحاد مسحیت و اسلام در آخرالزمان از منظر انجیل، قرآن و روایات هستیم. در این پژوهش به روش کتابخانه‌ای و با رویکردی تحلیلی - توصیفی با مراجعه به آیات و روایات اسلامی و انجیل و تورات به همسانی ویژگی‌های برشمرده برای مهدی موعود علیه السلام در عهدین به ویژه انجیل با متون اسلامی دست یافته‌ایم:

حضرت مهدی موعود علیه السلام در آموزه‌های اسلامی

بنابر آنچه مورخان شیعه و سنی در خصوص تاریخ و چگونگی ولادت حضرت مهدی علیه السلام نوشته‌اند، اصل ولادت حضرت مهدی علیه السلام و به دنیا آمدن ایشان، جزء امور مسلم و قطعی تاریخ بشر است؛ به طوری که باور به ولادت امام مهدی علیه السلام یکی از ضروریات مذهب شیعه (مظفر، ۱۳۸۰: ۲۸۹-۲۹۰) به شمار آمده و این باور در جای جای آثار شیعه انعکاس یافته است (کلینی، ۱۴۰۱: ج ۱، ۵۱۴).^۱ با اینکه برخی از اهل سنت اعتقادی به تولد مهدی موعود علیه السلام ندارند، ولی بیشتر آنان به دنیا آمدن فرزند امام عسکری علیه السلام را پذیرفته‌اند. یکی از نویسندگان معاصر در این باره از ۶۶ نفر از عالمان اهل سنت یاد کرده (عسگری، بی تا: ج ۱، ۲۲۶-۱۸۲) یکی دیگر از ۶۸ نفر (صافی گلپایگانی، ۱۴۲۸: ج ۲، ۳۹۳-۳۶۹) و دیگری این رقم را به ۱۲۸ رسانده

۱. نیز رک: مسعودی، ۱۴۱۷: ۲۵۹-۲۵۷؛ سیدمرتضی، بی تا: ۱۸۰؛ مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، باب آخر؛ طوسی، ۱۴۱۱: ۲۳۹.

(عمیدی، ۱۴۱۵: ج ۲، ۵۹۲-۵۶۹) و بالاخره یکی دیگر از ۱۳۵ نفر نام برده است (علیزاده، ۱۳۷۹: ۱۹۸-۱۸۸). از جمله محمد بن طلحه شافعی تولد مهدی موعود علیه السلام را در ۲۳ رمضان ۲۵۸ در سامرا می‌داند (شافعی، بی تا: ۳) و نیز ابن خلکان در نیمه شعبان ۲۵۵ هجری می‌داند (ابن خلکان، بی تا: ج ۴، ۵۶۲).

حضرت مهدی موعود علیه السلام در حالی که فقط ۵ سال از عمر شریف‌شان می‌گذشت، با شهادت امام حسن عسکری علیه السلام، امامت امت اسلام را بر عهده گرفتند و اکنون در انتظار فرمان الهی برای ظهور و نجات بشریت بسر می‌برند.

از جمله سؤال‌های مطرح در مورد مهدی موعود علیه السلام رسیدن ایشان به مقام امامت در سن کودکی است که باید گفت امامت، نبوت و ولایت در سنین کودکی نه تنها امری ممکن است بلکه قرآن کریم از وقوع آن نیز خبر داده است.

قندوزی حنفی بعد از ذکر ولادت امام مهدی علیه السلام می‌نویسد:

گفته‌اند که خداوند تبارک و تعالی او را در سن طفولیت حکمت و فصل الخطاب عنایت نمود، و او را نشانه‌ای برای عالمیان قرار داد، همان‌گونه که در شأن حضرت یحیی علیه السلام فرمود: «يَا يَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَأَتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا» (مریم: ۱۲). و نیز در شأن حضرت عیسی علیه السلام فرمود: «قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا * قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا» (مریم: ۲۹-۳۰). خداوند، عمر حضرت مهدی علیه السلام را به مانند عمر حضرت خضر طولانی گردانید. (قندوزی، ۱۴۱۶: ج ۳، ۲۸۸)

حضرت عیسی علیه السلام در آیات قرآن و کتاب مقدس

عیسی علیه السلام یکی از پیامبران بزرگ صاحب شریعت است (شوری: ۱۳) که خداوند وی را بر بسیاری از پیامبران دیگر برتری بخشید (بقره: ۲۵۳). و آیات و نشانه‌های روشن و معجزات بسیاری را توسط او نمایان نموده است (آل عمران: ۴۹). او روح الله (نساء: ۱۷۱) و کلمه الله (آل عمران: ۴۵) و مؤید به روح القدس است (بقره: ۲۵۳). حضرت عیسی علیه السلام دارای خلقتی استثنایی و معجزه‌آساست (مریم: ۱۵-۳۵) و مانند حضرت آدم علیه السلام با اراده خاص خداوند، بدون پدر متولد شده است (آل عمران: ۵۹). وی قبل از هر چیز خود را عبد و بنده خدایی می‌داند که او را پیامبر صلوات الله علیه و وجودش را مبارک قرار داد (مریم: ۳۰-۳۱) و برای او انجیل را آورده که مایه نور و هدایت است (مائده: ۴۶).

یکی از موضوعات مورد اختلاف میان قرآن و کتاب مقدس مسیحیان، داستان به صلیب کشیده شدن حضرت عیسی مسیح علیه السلام است، هر چهار انجیل چگونگی دستگیری، محاکمه و

به صلیب کشیده شدن حضرت عیسی علیه السلام را با تفاوت‌هایی جزئی نقل و گزارش کرده‌اند. بر اساس گزارش انجیل‌ها، که مسیحیان به آن عقیده دارند، حضرت عیسی علیه السلام به صلیب کشیده و دفن شد ولی پس از سه روز، زنده شده و به آسمان رفت و نزد خداوند جای گرفت (ادیب آل‌علی، ۱۳۸۵: ۳۳).^۱

قرآن نیز این ماجرا را گزارش می‌دهد، و بر اساس آن مسیح علیه السلام هم اکنون زنده است و نزد خدا جای دارد با این تفاوت که حضرت عیسی علیه السلام به نص و تصریح قرآن کریم از دنیا نرفته است و هنوز هم زنده است و خداوند او را به آسمان‌ها برده است. قرآن در این مورد می‌فرماید:

«... وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ هُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا * بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ» (نساء: ۱۵۷-۱۵۸)

... او را نکشتند و مصلوبش نکردند، لیکن امر بر آنان مشتبه شد؛ و کسانی که درباره او اختلاف کردند، قطعاً در مورد آن دچار شک شده‌اند و هیچ علمی بدان ندارند، جز آنکه از گمان پیروی می‌کنند، و یقیناً او را نکشتند. بلکه خدا او را به سوی خود بالا بُرد.

چنان‌که در بعضی روایات آمده تمام مسلمانان، به بازگشت عیسی علیه السلام در آخرالزمان ایمان دارند و بسیاری از دانشمندان اسلامی بر این موضوع تصریح کرده‌اند و به تعبیری این روایات به حد تواتر رسیده‌اند (البانی، ۱۴۱۵: ج ۵، ۱۷۸).

شماری از مفسران اسلامی این را از برخی آیات قرآن استفاده کرده‌اند؛ آنان در تفسیر آیه ۱۵۹ سوره نساء گفته‌اند: منظور از این آیه بازگشت عیسی علیه السلام است. البته در تفسیر آیه و ویژه درباره مرجع ضمیرها در «به» و «موت» اختلاف نظر وجود دارد، ولی چیزی که از سوی بسیاری از مفسران بیان شده این است که ضمیر به حضرت عیسی علیه السلام برمی‌گردد (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۳، ۲۱۱؛ فخر رازی، ۱۴۲۰: ج ۶، ۱۰۶؛ قرطبی، ۱۳۶۴: ج ۳، ۲۹۸).

قطع نظر از این تفسیر، روایت‌های اسلامی در این موضوع به اندازه‌ای است که هیچ تردیدی را در این باره باقی نمی‌گذارد. البته روایات اسلامی در تبیین این مسئله تفاوت‌هایی دارند؛ برخی از این روایات به هنگام شمارش نشانه‌های قیامت، نزول عیسی علیه السلام را نیز از آن

۱. به نقل از انجیل مرقس، باب ۱۴ و ۱۵، انجیل متی، باب ۲۶ و ۲۷، انجیل لوقا، باب ۲۲ و ۲۳، انجیل یوحنا، باب ۱۸ و ۱۹.

۲. «وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ» (نساء: ۱۵۹)؛ و از اهل کتاب، کسی نیست مگر آنکه پیش از مرگ خود حتماً به او ایمان می‌آورد.

جمله شمرده‌اند (طوسی، ۱۴۱۱: ۴۳۶) و در تعداد دیگری از احادیث به نزول عیسی علیه السلام اشاره شده و حضور امامی از مسلمانان هم‌زمان با نزول وی مورد تصریح قرار گرفته ولی از آن امام، نامی به میان نیامده است (بخاری، ۱۴۲۲: ح ۳۴۴۹؛ کنجی شافعی، ۱۴۲۱: ۴۸).

به اعتقاد مسیحیان، حضرت عیسی علیه السلام بار دیگر زنده می‌شود و برای نجات مردم فرود می‌آید. این را از آیات کتاب مقدس مسیحیان از سخن خود حضرت عیسی علیه السلام می‌توان برداشت کرد؛ آنجایی که می‌گوید:

شنیده‌اید که من به شما گفتم می‌روم و نزد شما می‌آیم اگر مرا محبت می‌نمودید خوشحال می‌گشتید. (انجیل یوحنا: باب ۱۴: ۲۹)

بشارت‌های اسلامی به همراهی حضرت عیسی علیه السلام با حضرت مهدی علیه السلام

در بسیاری از منابع حدیثی شیعه و اهل سنت، به نزول عیسی علیه السلام به همراه امام مهدی علیه السلام اشاره شده و افزون بر آن اقتدای عیسی علیه السلام به وی هنگام نماز بیان شده است. در این قسمت به چند روایت بسنده می‌کنیم.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است:

والذی بعثنی بالحق نبیا لولم یبق من الدنیا إلا یوم واحد لطول الله ذلك الیوم حتی یخرج فیه ولدی المهدی فینزل روح الله عیسی ابن مریم فیصلی خلفه و تشرق الأرض بنوره و ینزل سلطانہ المشرق و المغرب؛ (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۲۸۰)

سوگند به آن کسی که مرا مژده آور راستین قرار داد، اگر از عمر جهان، جز یک روز نمانده باشد، خداوند همان یک روز را آن قدر طولانی می‌کند، تا فرزندم مهدی خروج کند. پس از خروج او، عیسای روح الله فرود می‌آید و در پشت سروی نماز می‌گزارد، آن گاه زمین با فروغ پروردگار روشن می‌شود و حکومت مهدی به شرق و غرب عالم می‌رسد.

در حدیث دیگری آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

لَنْ تَهْلِكَ أُمَّةٌ أَنَا أَوْلُهَا وَمَهْدِيَّهَا وَسَطَهَا وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ أَخْرُهَا؛ (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۳۶، ۳۶۸)

آمتی که من در آغاز آن، عیسی بن مریم در پایان آن، و مهدی در میان آن است، هرگز هلاک نمی‌شود.

هم چنین می‌فرماید:

فَيَلْتَفِتُ الْمُهْدِيُّ وَقَدْ نَزَلَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ كَأَنَّمَا يَقْطُرُ مِنْ شَعْرِهِ الْمَاءُ فَيَقُولُ الْمُهْدِيُّ

تَقَدَّمَ صَلَّى بِالنَّاسِ فَيَقُولُ عَيْسَىٰ إِنَّمَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ لَكَ قَالَ فَيُصَلِّي عَيْسَى. خَلْفَ رَجُلٍ
مِنْ وُلْدِي؛ (نباطی بیاضی، ۱۳۸۴: ج ۲، ۲۵۸)

مهدی بنگرد که ببیند عیسی علیه السلام فرود آمده وگویا آب از موهایش می‌چکد. امام مهدی علیه السلام به وی می‌گوید: جلو برو و به نماز بایست که عیسی علیه السلام پاسخ می‌دهد نماز برای تو به پا شده و آنگاه پشت سر مهدی علیه السلام به نماز می‌ایستد.

امام باقر علیه السلام فرمودند:

... و يظهر الله عزوجل به دینه علی الدین کله ولو کره المشرکون فلا یبقی فی الأرض خراب
إلا قد عمروینزل روح الله عیسی ابن مریم ع فیصلى خلفه؛ (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۳۳۱)
خداوند عزوجل به واسطه او دینش را ظاهر می‌کند، هر چند مشرکان به آن کراهت داشته
باشند. روی زمین جای خرابی نیست مگر آن که آباد می‌شود و روح الله عیسی بن مریم
فرود می‌آید و پشت سر او اقامه نماز خواهد کرد.

به‌طور خلاصه، روایات وارده از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و امامان معصوم علیهم السلام در مورد نزول
حضرت عیسی علیه السلام و نماز خواندن آن حضرت در پشت سر حضرت ولی عصر علیه السلام بسیار فراوان
است، و ما به احادیث یاد شده اکتفا می‌کنیم. شایان ذکر است که شیخ حر عاملی در کتاب
اثبات الهداة، بیست و سه حدیث درباره اقتدای عیسی بن مریم علیه السلام به مهدی علیه السلام در نماز نقل
کرده است.

بشارات کتاب مقدس به موعود آخرالزمان و تطبیق آن با موعود مسلمانان

مسئله مهدویت، انتظار مصلح کل و موعود منتظر، از ویژگی‌های دین اسلام نیست، بلکه
همه ادیان و مذاهب آن را پذیرفته‌اند^۱ و تنها اختلاف موجود بین آن‌ها در نامگذاری است و
همگی در اوصاف کلی و اصول برنامه‌های انقلابی او اتفاق دارند. به این اتفاق جهانی در متون
اسلامی نیز اشاره شده است:

السَّلَامُ عَلَى الْمُهْدِيِّ الَّذِي وَعَدَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ الْأُمَّمَ. (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۰۱، ۹۹؛
کفعمی، ۱۴۰۵: ۴۹۷)

۱. گرچه یکی از مهم‌ترین ارکان دین است. اهمیت مسئله به اندازه‌ای است که مرحوم شهید آیت‌الله سیدمحمدباقر
صدر، روایت‌های وارده درباره امام زمان علیه السلام و موعود منتظر را از طریق اهل سنت بیش از چهارصد حدیث و مجموع
آنها از طریق شیعه و سنی را بیش از شش هزار می‌داند. به جرات می‌توان ادعا نمود که در مورد هیچ موضوع و عنوانی
در دین اسلام، به این اندازه حدیث صادر نشده است. (صدر، ۱۳۹۸: ۶۶)

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾؛ (انبیاء: ۱۰۵)

یعنی همانا در زبور (بعد از تورات) نگاشتیم که زمین را بندگان صالح من به تصرف در خواهند آورد.

در این قسمت در پی بررسی اشارت‌های کتاب مقدس در مورد موعود منتظر و تطبیق ویژگی‌های آن با موعود مسلمانان هستیم.

۱. بشارت‌های تورات

در کتاب دانیال نبی بشارت ظهور حضرت مهدی علیه السلام مطابق بشارت انبیای گذشته، چنین آمده است:

... امیر عظیمی که برای پسران قوم تو ایستاده (قائم) است، خواهد برخاست. و چنان زمان تنگی خواهد شد که از حینی که اُمّتی به وجود آمده است تا امروز نبوده، و در آن زمان هر یک از قوم تو، که در دفتر مکتوب یافت شود رستگار خواهد شد. و بسیاری از آنانی که در خاک زمین خوابیده‌اند بیدار خواهند شد، اما اینان به جهت حیات جاودانی و آنان به جهت خجالت و حقارت جاودانی. و حکیمان مثل روشنایی افلاک خواهند درخشید، و آنانی که بسیاری را به راه عدالت رهبری می‌نمایند مانند ستارگان خواهند بود تا ابد الابد. اما تو ای دانیال! کلام را مخفی دار و کتاب را تا زمان آخر مهر کن. بسیاری به سرعت تردّد خواهند نمود و علم افزوده خواهد گردید... خوشا به حال آن که انتظار کشد. (کتاب دانیال نبی، باب دوازدهم، بندهای ۱-۱۲: ۱۳۰۹)

در این بشارت نکات چندی وجود دارد که برخی از آن‌ها را به طور اختصار توضیح می‌دهیم:

۱. شخص مورد بشارت که در نخستین فراز بشارت مزبور به عنوان «ایستاده» از او تعبیر شده است، بر قائم آل محمد علیهم السلام تطبیق دارد که بزرگ‌ترین نماینده انبیای الهی است، و دعوت تمام پیامبران خدا را یکجا در حکومت حقّه خود آشکار ساخته، آیین الهی را بر سرتاسر کره خاکی حکم فرما می‌نماید.

۲. منظور از «زمان تنگی»، زمان بیدادگری‌ها، سختی‌ها، فشارها، ظلم و ستم‌هایی است که قبل از ظهور آن حضرت در سراسر جهان پیدا می‌شود، چنان که در روایات اسلامی آمده است:

يَنَالُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطًا كَمَا مِلَّتْ جَوْرًا وَظُلْمًا. (کلینی، ۱۴۰: ج ۱، ۳۳۸)

۳. منظور از «آنانی که در خاک زمین خوابیده‌اند»، گروهی از اموات می‌باشند که در دولت با سعادت حضرت مهدی علیه السلام زنده می‌شوند، و برخی از آنان از یاران آن حضرت می‌گردند و در رکاب حضرتش می‌جنگند و برخی دیگر به سزای اعمال ناشایست خود می‌رسند. در این زمینه،

روایات بسیاری از ائمه معصومین علیهم‌السلام ذیل مباحث رجعت رسیده است که ما به جهت اختصار از ذکر آن‌ها خودداری می‌نماییم.

۲. بشارت‌های انجیل

در کتاب انجیل با تعابیر زیادی از آمدن مصلح جهانی خبر داده شده، گاهی با نوید رجعت عیسی علیه‌السلام به عنوان "پسر انسان" و "داور جهان" در آخرالزمان تجلی می‌یابد و گاهی هم گفتگو از شخص دیگری است که خود عیسی علیه‌السلام وعده آمدنش را می‌دهد؛ کسی که چون تسلی‌دهنده و روح راستین می‌آید و عیسی علیه‌السلام را دلالت می‌بخشد و بر حقانیت او شهادت می‌دهد.

الف) بشارت به حکمرانی امت‌ها

زیرا یقین می‌دانم که دردهای زمان حاضر نسبت به آن جلالی که در ما ظاهر خواهد شد، هیچ است. (رساله پولس رسول به رومیان، باب ۸: ۲۵۲)

... و آن که برای حکمرانی امت‌ها مبعوث شود، امید امت‌ها بروی خواهد بود. (رساله پولس رسول به رومیان، باب ۱۵: ۲۶۱)

پژوهش‌گر اندیشمند و جستجوگر، آقای کامل سلیمان می‌گوید:

«جالب این است که در ترجمه عربی انجیل تعبیر «قائم» آمده است و تعبیر حکمرانی امت‌ها و امید امت‌ها جالب توجه است». این بشارت با ویژگی‌های مهدی موعود علیه‌السلام در روایات اسلامی تطبیق دارد. (سلیمان، ۱۳۸۱: ۲۵۴)

ب) لقب پسر انسان

پسر انسان رایج‌ترین لقبی است که عیسی علیه‌السلام در انجیل برای خود به کار می‌برد: پسر انسان نیامد تا مخدوم شود، بلکه تا خدمت کند و جان خود را در راه بسیاری فدا سازد. (متی، ۲۰: ۲۸)

در این بخش به ترسیم برخی ویژگی‌ها و صفات «پسر انسان» پرداخته شده است و ما در پی تطبیق این ویژگی‌ها و انطباق آن‌ها بر اساس انجیل موجود و آموزه‌های اسلامی بر صفات و ویژگی‌های مهدی موعود در مذهب شیعه هستیم. برای این امر ابتدا اثبات می‌کنیم که حضرت عیسی علیه‌السلام و پسر انسان که منجی آخرزمان معرفی شده بر اساس آیات خود کتاب انجیل یکی نبوده و دو شخص هستند. و بعد آیاتی از کتاب انجیل را که لقب پسر انسان به عنوان منجی در آن آمده را می‌آوریم و با استفاده از روایات اسلامی در پی اثبات مدعای خود هستیم.

۱. عیسی علیه السلام و پسرانسان یکی نیستند

عیسی گفت من هستم و پسرانسان را خواهید دید که بر طرف راست قوت نشسته در ابرهای آسمان می‌آید (انجیل مرقس: باب ۱۴: ۶۲) آن‌گاه رئیس کهنه جامه خود را چاک زده گفت دیگر چه حاجت به شاهدان داریم. (انجیل مرقس: باب ۱۴: ۶۳)

همان‌طور که در این متن پیداست حضرت عیسی علیه السلام به خودش و پسرانسان اشاره میکند و این نشان می‌دهد که پسرانسان در کتاب مقدس به یک نفر اشاره ندارد؛ همان‌طور که مستر هاگس آمریکایی در «قاموس کتاب مقدس» نوشته است:

پسرانسان ۸۰ بار در انجیل و ملحقات آن (عهد جدید) آمده است که فقط ۳۰ مورد آن با حضرت عیسی مسیح علیه السلام قابل تطبیق است. و اما ۵۰ مورد دیگر از نجات دهنده ای سخن می‌گویند که در آخر زمان و پایان روزگار ظهور خواهد کرد. (هاگس، ۱۳۸۳: ۲۱۹)

۲. منتظر بودن

و دل‌های مردم ضعیف خواهد کرد از خوف و انتظار آن وقایعی که بر ربع مسکون ظاهر می‌شود زیرا قوت آسمان متزلزل خواهد شد و آنگاه پسرانسان را خواهند دید که برابری سوار شده با قوت و جلال عظیم می‌آید و چون ابتدای این چیزها بشود راست شده سرهای خود را بلند کنید از آن جهت که خلاصی شما نزدیکست. (انجیل لوقا: باب ۲۱: ۲۶-۲۸)

کمرهای خود را بسته، چراغ‌های خود را فروخته بدارید. و شما مانند کسانی باشید که انتظار آقای خود را می‌کشند، که چه وقت از عروسی مراجعت کند، تا هر وقت آید و در را بکوبد بی درنگ برای او بازکنند. خوشا به حال آن غلامان که آقای ایشان چون آید ایشان را بیدار یابد... پس شما نیز مستعد باشید؛ زیرا در ساعتی که گمان نمی‌برید پسرانسان می‌آید. (انجیل لوقا، باب ۱۲: ۱۱۶، بند ۳۵ و ۳۶ و ۳۷-۴۰)

۳. جمع شدن امت هادر حضور پسرانسان

اما چون پسرانسان در جلال خود با جمیع ملائکه مقدس خویش آید آنگاه بر کرسی جلال خود خواهد نشست و جمیع امت‌ها در حضور او جمع شوند و آن‌ها را از هم‌دیگر جدا می‌کنید به قسمی که شبان میش‌ها را از بزها جدا می‌کند و میش‌ها را بر دست راست و بزها را بر چپ خود قرار دهد آن‌گاه پادشاه به اصحاب طرف راست گوید بیائید ای برکت یافتگان از پدر من و ملکوتی را که از ابتدای عالم برای شما آماده شده است به میراث گیرید. (انجیل متی: باب ۲۵: ۳۱-۳۴)

۴. یوم السبت متعلق به پسرانسان است

یوم السبت در معارف یهودی، روزی است که خداوند تلاش و کار را در آن حرام کرده است؛

به عبارت دیگر سبت از نظر یهود، یعنی قطع عمل در شریعت موسی. این روز مطابق با روز شنبه است. قاموس کتاب مقدس می‌گوید:

سبت اسم آن روز است که قوم یهود از تمامی اعمال خود دست کشیده، استراحت می‌کردند. و این لفظ از عبرانی تبدیل به عربی شده و به معنای استراحت است. (هاکس، ۱۳۷۷: ۴۶۶)

حکم چهارم از احکام عشره، که امر به حفظ روز سبت می‌نماید، ... این است که خداوند آن روز را تقدیس فرموده است. (تورات، سفر خروج، باب ۲۰: بند ۸)

حضرت عیسی علیه السلام از آنجایی که ادامه دهنده شریعت حضرت موسی علیه السلام و دین یهود بوده در ضمن بیان برخی احکام سبت به بعضی از فریسیان بیان می‌دارد که:

پسرانسان مالک روز سبت نیز هست. (انجیل لوقا، باب ۶: بند ۵-۱؛ انجیل متی، باب ۱۲: بند ۸-۱)

در برخی روایات اسلامی گفته شده که قیام و خروج حضرت مهدی علیه السلام در روز شنبه مطابق با عاشورا، روز شهادت سالار شهیدان امام حسین خواهد بود. ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل کرده:

ینادی باسم القائم فی یوم ست وعشرین من شهر رمضان ویقوم فی یوم عاشوراء وهو الیوم الذی قتل فیہ الحسین بن علی علیه السلام لکأنی به یوم السبت العاشر من المحرم قائماً بین الرکن والمقام. (طبرسی، بی تا: ۴۵۹)

هم چنین او از امام باقر علیه السلام نقل کرده:

یخرج القائم یوم السبت، یوم عاشورا، الیوم الذی قتل فیہ الحسین. (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۵۲، ۲۸۵)

علی بن مهزیار نیز این روایت را نقل کرده است (طوسی، ۱۴۱۱: ۴۵۳). امام صادق علیه السلام فرمود:

یُنَادِی بِاسْمِ الْقَائِمِ علیه السلام فِي لَيْلَةِ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ وَيَقُومُ فِي يَوْمِ عَاشُورَاءَ وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي قُتِلَ فِيهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ علیه السلام لَكَأَنِّي بِهِ فِي يَوْمِ السَّبْتِ الْعَاشِرِ مِنَ الْمُحَرَّمِ قَائِمًا بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ ... (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۷۹)

روایات فراوان دیگر نیز تصریح بر این دارند که روز شنبه مطابق با روز عاشورای حسینی - روز ظهور حضرت است. آیت الله صافی گلپایگانی در *منتخب الاثر* پس از تجدیدنظر، در فصل نهم در باب سال، ماه و روز خروج حضرت، حدود یازده حدیث ذکر کرده‌اند، که هشت حدیث، روز شنبه را مصادف با عاشورا (روز ظهور) و دو حدیث، روز جمعه را روز ظهور دانسته‌اند. و حدیث یازدهم مربوط به سال ظهور می‌باشد که می‌فرماید سال و تر ظهور می‌کنند و روز را معین نمی‌کند.

(صافی گلیپایگانی، ۱۴۲۸: ج ۲، فصل ۹)

۵. روز عاشورا سینه زنی و قیام پسر انسان

آن گاه علامت پسر انسان در آسمان پدید گردد، و در آن وقت جمیع طوایف زمین سینه زنی کنند و پسر انسان را ببینند که بر ابرهای آسمان با قوت و جلال عظیم می آید. (انجیل متی، فصل ۲۴: آیه ۳۰)

ج) لقب فارقلیط

«فارقلیط» از جمله القابی است که به منجی مسیحیان داده شده و لفظا به معنی آموزگار، شفیع و هادی و تقویت دهنده بوده و تحقق بخش عدالت در جهان آینده است (ایمانوئل شوخط، ۱۳۷۹: ۱۹) مسیحیان این واژه را به روح القدس ترجمه می کنند، اما قرائنی وجود دارد که این واژه "روح القدس" نیست بلکه یک شخصیت انسانی است که در باب های ۱۴ و ۱۵ و ۱۶ انجیل یوحنا به آمدنش بشارت داده شده است.

نکته ای که قابل ذکر می باشد اینکه در باب ۱۴ انجیل یوحنا چنین آمده:

و من از پدر خواهم خواست و او تسلی دهنده دیگر (=فارقلیطای دیگر) به شما عطا خواهد داد که همیشه با شما بماند - یعنی روح راستی که جهان نمی تواند او را قبول کند زیرا که او را نمی بیند و نمی شناسد و اما شما او را می شناسید، زیرا که با شما می ماند و در شما خواهد بود. (انجیل یوحنا، باب ۱۴: ۱۷-۱۸)

همان طور که پیداست به «فارقلیط دیگر» اشاره شده است! سوالی پیش می آید اینکه آیا مسیحیان بیش از یک روح القدس اعتقاد دارند یا فقط یک روح القدس؟ اگر بگویند چند روح القدس! در این صورت *اعتقادنامه نیقیه* را زیر پا گذاشته اند و در نتیجه از منظر کلیسا بدعت به حساب می آید^۱ و اگر بگویند یک روح القدس در انجیل به "فارقلیط دیگر" نیز اشاره دارد، قابل قبول نیست.

معنی فارقلیط در برخی روایات اسلامی منعکس شده؛ از جمله در حدیثی از امام صادق علیه السلام چنین آمده است که منظور از بارقلیط در انجیل وجود مبارک پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله است که حضرت مسیح علیه السلام به ظهور ایشان بشارت داده است (مجلسی، ۱۴۰۳: ج ۱۵، ۱۷۷). به علاوه بر اساس روایات، امام زمان علیه السلام هم نام پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله یعنی (م ح م د) می باشد (مقدسی شافعی،

۱. اعتقادنامه نیقیه متن مصوب شده ۳۰۰ اسقف معروف است که در سال ۳۲۵ میلادی به تصویب رسید و یکی از مبانی آن اعتقاد به روح القدس است. (بایرناس، ۱۳۵۴: ۴۲۵)

۱۴۱۶: ۵۶). بنابراین با توجه به این که اثبات شد لفظ «فارقلیطای دیگر» که در کتاب انجیل به آن اشاره شد نمی‌تواند روح القدس باشد و با عنایت به روایات اهل بیت علیهم‌السلام که روشن شد مقصود از فارقلیطا همان حضرت محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌باشد و از آنچه در فرازهای انجیل آمده و گاه به غایب بودن آن نیز صراحت دارد؛^۱ می‌توان نتیجه گرفت که مراد از «فارقلیطای دیگر» مهدی موعود علیه‌السلام است که نام مقدس‌اش همان محمد است.

انطباق ویژگی‌های قبل از ظهور منجی مسیحیت با ویژگی‌ها قبل از ظهور امام زمان علیه‌السلام

کتاب انجیل، دنیای پیش از ظهور منجی را چنین توصیف می‌کند:

قبل از آمدن او جنگ‌های عالمگیر، خصوصاً در منطقه فلسطین روی می‌دهد که همه را به وحشت می‌اندازد که چنان مصیبت بزرگی در عالم واقع نشده. (انجیل لوقا، باب ۲۱)
قبل از آمدن او دنیا پر از ظلم و جور می‌شود و سراسر جهان را استمگران احاطه می‌کنند. (انجیل لوقا، باب ۲۱)

جهان فعلی به خاطر عدم رشد فکری و یا جهل و نادانی نمی‌تواند او را قبول کند و وجودش را احساس نماید. او در عین آنکه همیشه با مردم جهان خواهد بود، مردم جهان او را نمی‌بینند و اگر ببینند نمی‌شناسند. یعنی ممکن است در بین مردم زندگی کند، ولی او را نشناسند و ندانند که او روزی قیام خواهد کرد و تشکیل حکومت جهانی خواهد داد. (انجیل یوحنا، باب ۱۴: آیه ۱۶)

این فراز از عهد جدید با روایات اسلامی وجوه مشترک فراوانی دارد که از آن جمله است:

۱. روایات فراوانی که در زمینه مرگ‌های گسترده و کشتارهای فراوان در آستانه ظهور حضرت مهدی علیه‌السلام با مضمون‌های متفاوتی نقل شده است (ابن حماد، نعیم، ۱۴۲۱: ۲۳۸، ح ۹۳۷؛ نعمانی، ۱۳۶۳: ۲۷۷، ح ۶۱ و ۸۹، ح ۶؛ دانی، ۱۴۱۱: ۱۹۳، ح ۵۶۰)؛ ولی آنچه از مجموع آن‌ها می‌توان به دست آورد این است که در آستانه ظهور امام کشتارها و مرگ و میرهای فراوانی چه بر اثر جنگ و فتنه‌های اجتماعی و چه بر اثر بیماری‌های واگیردار به وقوع می‌پیوندد.

۲. روایات اسلامی که در آن‌ها چنین آمده است که قبل از آمدن او دنیا پر از ظلم

و جور می‌شود:

يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِئَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا. (کلینی، ۱۴۰۱: ج ۱، ۳۳۸)

۱. جایی که حضرت عیسی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم بیان می‌کند: جهان نمی‌تواند او را قبول کند زیرا که او را نمی‌بیند و نمی‌شناسد اما شما او را می‌شناسید.

۳. غایب بودن حضرت مهدی علیه السلام:

همه این موارد در احادیث اسلامی آمده، و با این فقرات انجیل دقیقاً منطبق است.

نتیجه گیری

از آنچه گذشت به دست آمد به رغم تبلیغات منفی مسیحیت و یهودیت صهیونیسم، برای ایجاد شکاف در میان پیروان ادیان آسمانی و ضد مسیح جلوه دادن مهدی موعود اسلام، بر پایه آیات قرآن و روایات اسلامی و آموزه‌ها و بشارات عهدین همسانی بسیار روشنی میان نشانه‌ها و صفات و ویژگی‌های مهدی موعود علیه السلام در این ادیان وجود دارد. لقب قائم، زنده شدن مردگان در زمان منجی، زمان تنگی که اشاره به جنگ‌ها و بیدادگری‌ها دارد از جمله بشارات‌هایی هستند که در تورات آمده و با لقب مهدی موعود اسلام و پیشگویی‌های قبل از ظهور وی در اسلام مطابقت دارد. همچنین روشن شد که «پسر انسان» در پیشگویی‌های مسیح در انجیل فردی جز عیسی علیه السلام است و ویژگی‌هایی که برای او در انجیل بیان شده است با ویژگی‌های مهدی موعود منطبق است. از جمله منتظر بودن، اجتماع انسان‌ها در حضور وی در هنگام ظهور، بیرون آمدن مردگان از قبرها، اختصاص روز شنبه برای پسرانسان و سینه‌زنی در آن روز که با روایات اسلامی که ظهور مهدی موعود علیه السلام را در روز شنبه و در عاشورا پیشگویی کرده است کاملاً همخوانی دارد. نیز به دست آمد که فارقلیطا و بارقلیطا در انجیل، افزون بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به مهدی موعود علیه السلام که هم‌نام پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم است قابل تطبیق است. چنان‌که نشانه‌های پیش از ظهور مانند جنگ‌های فراگیر، رواج ظلم و جور و غایب بودن منجی در بشارات‌های انجیل و روایات اسلامی کاملاً هم‌خوانی دارند.

منابع

- ابراهیم بن علی عاملی کفعمی، *المصباح*، انتشارات رضی، قم: ۱۴۰۵ق
- ابن حماد، نعیم، *الفتن*، چاپ دوم، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۲۱ق
- ابو عمرو دانی، عثمان بن سعید، *السنن الواردة فی الفتن وغوائلها*، دارالکتب العلمیه، بیروت: ۱۴۱۱ق
- ادیب آل علی، سید محمد، *مسیحیت*، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، قم، ۱۳۸۵ش
- البانی، محمد ناصرالدین، *سلسله الاحادیث الصحیحة*، چاپ اول، مکتبه المعارف للنشر و التوزیع، ریاض، ۱۴۱۵ق
- بایرناس، جان، *تاریخ جامع ادیان*، علی اصغر حکمت، چاپ سوم، انتشارات پیروز با همکاری مؤسسه انتشارات فرانکلین، تهران، ۱۳۵۴ش
- بخاری، محمد بن اسماعیل، *صحیح بخاری*، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۲۲ق
- جیمز، هاکس، *قاموس کتاب مقدس*، اساطیر، تهران، ۱۳۷۷ش
- سلیمان، کامل، *روزگارهای*، مترجم: علی اکبر مهدی پور، قم، چاپ چهارم، نشر آفاق، قم، ۱۳۸۱ش
- شافعی، محمد بن طلحه، *مطالب السؤل فی مناقب آل الرسول*، تحقیق: ماجد بن احمد العطیه، نسخه خطی در کتابخانه آیت الله مرعشی، بی جا، بی تا
- صافی گلپایگانی، لطف الله، *منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر*، چاپ دوم، مکتبه آیت الله صافی گلپایگانی، قم، ۱۴۲۸ق
- صدر، سید محمد باقر، *امام مهدی حماسه ای از نور*، مؤسسه الامام المهدی، قم، ۱۳۹۸ق
- صدوق، محمد بن علی، *کمال الدین و تمام النعمه*، دارالکتب الإسلامیه، قم، ۱۳۹۵ق
- طبرسی فضل بن حسن، *إعلام الوری باعلام الهدی*، دارالکتب الإسلامیه، تهران، بی تا
- _____، *مجمع البیان فی تفسیر القرآن*، چاپ سوم، ناصر خسرو، تهران، ۱۳۷۲ش
- _____، *الغیبه*، انتشارات مؤسسه المعارف الاسلامیه، قم، ۱۴۱۱ق
- عسگری، نجم الدین، *المهدی الموعود المنتظر ﷺ عند علماء اهل السنة والامامیه*، بی جا، بی تا
- علم الهدی، سید مرتضی، *تنزیه الانبیاء*، انتشارات رضی، قم، بی تا
- علیزاده، مهدی، *در انتظار قنوس*، چاپ اول، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، قم،

۱۳۷۹ش

- علی بن یونس نباطی بیاضی، *الصراط المستقیم*، کتابخانه حیدریه، نجف، ۱۳۸۴ق
- عمیدی، ثامر هاشم، *دفاع عن الکافی*، چاپ اول، مرکز الغدیر، بی جا، ۱۴۱۵ق
- فخر رازی، محمد بن عمر، *التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)*، چاپ سوم، دار إحياء التراث العربی، بیروت، ۱۴۲۰ق

- قرطبی، محمد بن احمد، *الجامع لأحكام القرآن*، چاپ اول، ناصر خسرو، تهران، ۱۳۶۴ش
- قندوزی الحنفی، سلیمان بن ابراهیم، *ینابیع المودة لدوی القریبی*، تحقیق: سید علی جمال اشرف الحسینی، چاپ اول، دار الاسوة للطباعة والنشر المطبوعة، قم، ۱۴۱۶ق
- کلینی، محمد بن یعقوب، *اصول کافی*، چاپ چهارم، دارصعب، بیروت، ۱۴۰۱ق
- کنجی شافعی، محمد، *البيان فی اخبار صاحب الزمان*، دارالمحجة البيضاء، بیروت، ۱۴۲۱ق
- مجلسی، محمدباقر، *بحار الانوار*، مؤسسة الوفاء، بیروت، ۱۴۰۳ق

- مسعودی، علی بن الحسین، *اثبات الوصیة*، چاپ اول، انصاریان، قم، ۱۴۱۷ق
- مظفر، محمدرضا، *عقائد الامامية*، چاپ اول، وزارت ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۸۰ش
- مفید، محمد بن نعمان، *الارشاد فی معرفة حجج الله على العباد*، چاپ اول، کنکره جهانی شیخ، قم، ۱۴۱۳ق

- مقدسی شافعی، یوسف، *عقد الدرر فی اخبار المنتظر*، چاپ اول، جمکران، قم، ۱۴۱۶ق
- نعمانی، محمد بن ابراهیم، *الغیبة*، ترجمه: جواد غفاری، چاپ اول، کتابخانه صدوق، تهران، ۱۳۶۳ش

